

het kerkrecht. Laat mij aanstonds daarbijvoegen, dat hier waarlijk niet te denken is aan afkeerigheid van de kerk of aan ongeloofigheid. Juist integendeel, het is liefde voor de kerk, waaruit die bestrijding voortkomt; en in overeenstemming daarmede doet de schrijver zich kennen als een overtuigd belijder van Christus. Dat persoonlijk geloof laat hij niet slechts merken, maar hij stelt het ook met nadruk op den voorgrond. En hij doet dat bij herhaling met zóóveel beslistheid, als in wetenschappelijke werken van dien aard maar zelden te vinden is. In dat opzicht is b. v. kenmerkend, wat hij reeds terstond in de Voorrede zegt, waar hij bij de opsomming van de zwarigheden, die er voor een rechtsgeleerde aan de studie van het kerkrecht verbonden zijn, over één punt zich aldus uitspreekt ¹⁾: „[Es] stellt sich bald ein ferneres Hindernis dem vordringenden Juristen in den Weg. Eine neue Welt umgiebt ihn, die Welt des Christlichen Glaubenslebens, mit Macht das ganze Sein der Christenheit beherrschend, in welcher er mit Juristenaugen nichts zu sehen und mit Juristenhänden nichts zu ergreifen imstande ist. Ziehe deine Schuhe aus, denn der Boden, auf dem du stehest, ist heiliges Land! Das Christentum ist in die Welt hereingekommen, überirdisch, überweltlich. Du wirst es nimmermehr verstehen, wenn du nicht selber aus dem Wunderbecher getrunken hast, dessen Inhalt den Durst der Seele stillt. Trinke, und du wirst nimmermehr dürsten. Trinke, und du wirst eine neue Welt entdecken, die du nie zuvor gesehen, die Welt des Geistlichen, überwölbend, überstrahlend die Welt des Irdischen.“ En (om nog eene proeve te geven) in de paragraaf, die handelt over den oorsprong van „das landesherrliche Kirchenregiment,“ en die dus ook aanwijst hoe men dat begeerde om met uiterlijke macht de kerk te steunen, geeft de Schrijver aan zijn oordeel over dat motief o. a. deze uitdrukking ²⁾: „Derselbe Gedanke, dieselbe Furcht, derselbe Kleinglaube, welcher einst aus dem Urchristentum den Katholicismus erzeugte, ist nunmehr in der Kirche der Reformation gross geworden. Der Hunger nach

¹⁾ Sohm, a. w., blz. X.

²⁾ Sohm, a. w., blz. 616.